

Rasspecifik avelsstrategi för Schapendoes

*Framtaget av
Svenska Schapendoesklubben*

INNEHÅLL

ARBETET MED REVISION AV RAS	4
HISTORIK OCH BAKGRUND	5
Historiska användningsområden	5
Nuvarande användningsområden	5
Läggning	5
SCHAPENDOES	6
Rasen i Sverige	6
Rasen Internationellt.....	6
Rasen i hemlandet Nederländerna	6,7
POPULATION OCH AVELSSTRUKTUR.....	8
Nulägesbeskrivning	8
Genomsnittlig kullstorlek	8
Inavelsökning	9
Barnbarnskurvor	9
Inavelsgrad.....	9
Mål.....	10
Strategi.....	10
HÄLSA	10
Nulägesbeskrivning.....	10
Mål.....	10
Strategi.....	11
Höftledsdysplasi.....	11
Mål.....	11
Strategi.....	11
Armbågsdysplasi.....	12
Mål.....	12
Strategi.....	12
Ögon.....	12
Mål.....	14
Strategi.....	14

INNEHÅLL

MENTALITET.....	15
MH	15
BPH.....	16
Mål.....	17
Strategi.....	17
EXTERIÖR	17
Mål.....	17
Strategi.....	17
VALPHÄNVISNING.....	18
Avelsrekommendationer.....	18
SUMMERING.....	19
Kortsiktiga mål.....	19
Långsiktiga mål.....	19
BILAGA 1	

ARBETET MED REVISIONEN AV RAS

En rasspecifik avelsstrategi (RAS) är en handlingsplan och ett verktyg för uppfödare gällande aveln inom en specifik ras. RAS talar om vad som är viktigt att tänka på i avelsarbetet och vilka prioriteringar man bör ha. RAS är ett övergripande dokument, med kortsiktiga och långsiktiga mål samt strategier för att uppnå dessa. Vägarna kan se olika ut, men målet måste ändå vara detsamma, att verka för att en Schapendoes är och kommer att förbli en frisk och sund hund.

Ansvar för rasens framtid ligger alltid hos den enskilda uppfödaren och ägaren till avelshunden. För att kunna fatta bra beslut behöver den enskilda ägaren både allmänna kunskaper om avel och fakta kring den egna tiken samt den tilltänkta avelshunden, vad gäller egenskaper, mentalitet och sjukdomshistorik. Målen i den planerade kullen bör ligga så nära den avelsstrategi som finns för rasen.

Klubbens första RAS gjordes år 2005. Utvärderingar har gjorts under några år, och arbetet med revidering av dokumentet påbörjades år 2013 men har av olika anledningar blivit försenats. Nu år 2016 är en reviderad version klar.

Uppföljnings och utvärderingsarbetet inom klubben har pågått kontinuerligt och arbetet är utfört av avelsfunktionärer utsedda av SSK. Avelsforum har hållits under klubbens årliga evenemang rasspecialen. Avelsmöten och diskussioner har även skett vid andra tillfällen, exempelvis årsmöten, uppfödarträffar etc. Regelbunden rapportering och beskrivning av avelsrelaterade frågor och rapportering från möten och seminarier har skett i SSK medlemstidning "Schappisnytt" samt på klubbens hemsida.

Arbetet med revisionen av RAS har bland annat omfattat:

- Ett tiotal arbetsmöten.
- E-post och telefondiskussioner.
- Insamling och sammanställning av olika uppgifter med koppling till avelsarbetet (t.ex. avelsstatistik, exteriörbedömningar och mentalbeskrivningar).
- Öppna seminarier och medlems- och uppfödar diskussioner bland annat under klubbens evenemang "rasspecialen" och på uppfödarträffar i landet.
- Rapportering om arbetet på klubbens hemsida och i medlemstidningen "Schappisnytt".

HISTORIK OCH BAKGRUND

Historia

Rasen har sitt ursprung i Holland, och det är oklart exakt hur gammal rasen är. I slutet på 1800-talet var rasen vanligt förekommande på landsbygden, men vid 1940-talet befarade man att rasen höll på att dö ut. Kynologen P.M.C. Toepoel räknas som rasens grundare. Mellan åren 1940-1945 reste han runt på den Holländska landsbygden och sökte efter hundar som utseendemässigt liknade dagens Schapendoes. Han fann nio hundar, fyra hanar: Noël, Pluis, Boeloe och Boef och fem tikar: Roetje, Astra, Tirza, Teddy och Ingrid. Genom att väcka intresse för rasen, starta ett samarbete med uppfödarna och ta hjälp av genetiker återuppbyggdes den utdöende rasen. Således härstammar alla Schapendoes i dagens population från någon av de nio hundarna.

Den Holländska rasklubben bildades 1947 och 1952 erkände den Holländska Kennel klubben rasen. 1954 skrevs den första rasstandard och man började registrera hundarna i en stambok. 1970 stängdes stamboken och möjligheten att registrera in hundar av okänd härstamning upphörde. Det slutgiltiga erkännandet av rasen kom från FCI 1971. Fram till 1988 användes den rasstandard som skapades vid ett styrelsemöte den 13 november 1954. 1988 omarbetade FCI rasstandard för Schapendoes och den senaste revideringen är gjord 1999. Rasen har FCI – Standard Nr. 313 och tillhör grupp 1, vallhundar som ursprungligen använts för att valla eller vakta får och nötboskap.

Historiska användningsområden

Historiskt sett har en Schapendoes främsta uppgift varit att valla. I slutet på 1800-talet kunde man ofta se rasen på de holländska hedarna i arbete med att valla stora fårhjordar. I och med förändringar inom jordbruket minskade behovet av vallhundar och det blev alltmer ovanligt att man såg hundar i arbete. Betesmarkerna låg ofta i ensliga områden vilket medförde att en Schapendoes därför måste besitta en stor uthållighet, vara mycket rörlig och snabb samt kunna agera självständigt. Rasen uppskattades av herdarna just på grund av dessa egenskaper men även för deras outtröttliga arbetslust och intelligens.

Nuvarande användningsområden

Idag är en Schapendoes främst en uppskattad familjehund. Då rasen är lättlärd, intelligent och arbetsvillig lämpar den sig väl för olika aktiviteter. Man ser en tydlig ökning av antalet hundar i olika tävlingssammanhang som t.ex. lydriad, rallylydriad, agility och på utställning. Intresset för vallning har också ökat samt att delta i vallanlagsprov.

Läggning

En Schapendoes är en harmoniskt konstruerad vallhund med en uppmärksam och modig karaktär. Den är intelligent, vaksam, glad, vänlig och livlig och besitter en anmärkningsvärd förmåga att hoppa. Mot människor i sin omgivning utvecklar den en stor kärlek och lojalitet. En Schapendoes är kroppsvallande vilket innebär att den har ett arbetssätt där hunden kontrollerar och förflyttar djuren genom att pendla fram och tillbaka. En Schapendoes ska vara en sann vallhund i huvud kropp och själ.

Rasen i Sverige

Under senare år har rasen blivit populär i Sverige. Många valpköpare väljer rasen för att den anses vara en "Allroundhund", och för dess sundhet och milda temperament. Detta är något uppfödarna ska vara stolta över, och det är viktigt att värna om rasen för att behålla de goda egenskaperna. De första hundarna kom till Sverige 1996 och 1997 föddes den första valpkullen. Därefter har antalet registreringar ökat men rasen är fortfarande ovanlig. Trots att det finns ett fåtal Schapendoes i Sverige har rasen erövrat en betydande plats inom utställningsvärlden och i sporterna rallylydnad, lydnad och agility. Svenska Schapendoesklubbens rasspecial är ett av de största evenemangen för rasen i Europa och brukar vara mycket välbesökt med ca 150 st. deltagande hundar och många deltagare från våra grannländer.

Rasen Internationellt

Då rasen blev godkänd av FCI så sent som 1971 har den internationella spridningen varit tämligen begränsad. Uppfödarna i rasens hemland har varit, och är fortfarande väldigt måna om rasens kvalitet, "kvalitet före kvantitet". Presumptiva valpköpare granskas noggrant av uppfödarna och väntelistor för att få köpa valp existerar fortfarande.

Spridningen av rasen har sedan 80-talet skett långsamt och nu finns rasen representerad i följande länder där de också har registrerade rasklubbar: Norge, Danmark, Finland, Frankrike, Italien, Luxemburg, Tyskland, Österrike, Schweiz och Sverige.

Det finns också några entusiaster i Canada och USA som har importerat valpar från Nederländerna och även på andra sidan atlanten börjar man nu kunna se hundar av rasen Schapendoes på utställningar.

Vartannat år hålls en "European Schapendoes Show" (ESS) i något av de ovan nämnda länderna. Ofta hålls "ESS" i samband med "World Dog Show" för att man ska kunna delta i båda utställningarna. Detta evenemang kan bäst beskrivas som en "Europeisk rasspecial" där uppfödare och hundägare träffas för att diskutera och ställa ut sina hundar. Evenemanget fyller en viktig funktion i det internationella samarbetet bland uppfödare och ägare av rasen runt om i världen.

Rasens i hemlandet Nederländerna

I Nederländerna finns det två rasklubbar;

- Vereniging de Nederlandse Schapendoes
- De Schapendoes Club

Rasklubbarna är placerade under paraplyorganisationen, Nederländernas Kennelklubb "Raad van Beheer".

Vereniging de Nederlandse Schapendoes är äldst och grundades 1947. Tillsammans med rasens grundare, P.J.M. Toepoel hade en liten skara entusiastiska uppfödare återuppbyggt rasen, justerat rasstandarderna och sett till att rasen blev nationellt och internationellt erkänd.

De Schapendoes Club kom till 2009 och grundades av några uppfödare som inte ville förhålla sig till Vereniging de Nederlandse Schapendoes arbetsätt.

Båda rasklubbarna följer Nederländska kennelklubbens regler men har sina egna prioriteringar som resultera i olika rasspecifika avelsstrategier.

Utifrån avelsstrategierna kan man säga att Vereniging de Nederlandse Schapendoes är den mest konservativa klubben.

Man får uppfattningen att den äldsta rasklubben verkar för en modern sällskapshund medan den senare rasklubben vill bevara rasen som en "arbetande" hund.

Både i rasklubbens regi och privat finns databaser där man samlar information om rasens hälsa och historik, genom att regelbundet fylla databasen med aktuell information.

Det finns två viktiga databaser, den ena är "Doesdata" som "Vereniging de Nederlandse Schapendoes" administrerar. Den databasen är ett samarbete mellan rasklubbarna i Danmark, Tyskland och Schweiz. För att få tillgång till denna databas måste man vara medlem i klubben eller betala en avgift. Vidare finns den privatägda databasen "Stamdoes" som är gratis och öppen för alla. Den drivs av entusiastiska uppfödare och hundägare som tillsammans fyller databasen med aktuell information.

Tabell 1. Antal registrerade hundar av rasen Schapendoes i övriga länder till 01.01.2016. (Källa: Stamdoes databas).

Land	Antal hundar
Österrike	12
Belgien	578
Canada	248
Danmark	1304
Finland	1359
Frankrike	1522
Tyskland	2467
Ungern	62
Italien	238
Luxemburg	84
Holland	12715
Norge	344
Slovenien	26
Sverige	2174
Schweiz	482
USA	6

POPULATION OCH AVELSSTRUKTUR

Nulägesbeskrivning

Antal registrerade hundar år 1996-2015 är 2295 st. och av dem är 67 st. import, 41 st. tikar och 26 st. hanar.

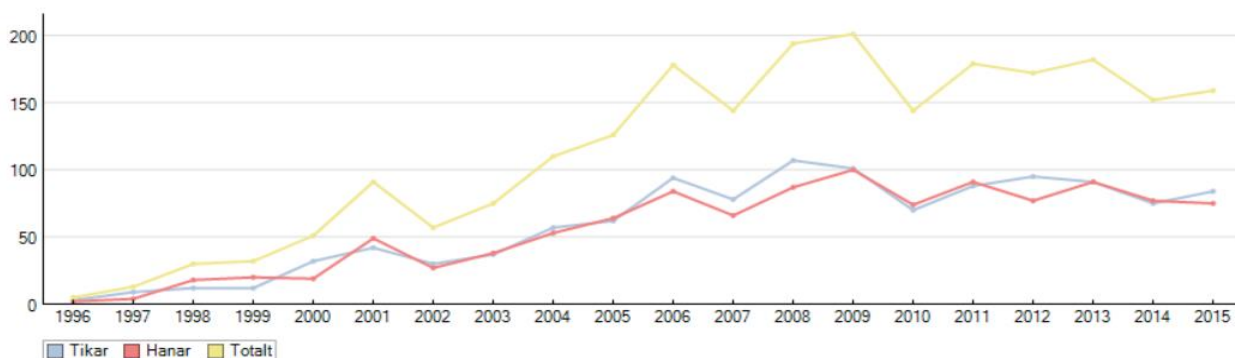
Importerade hundar kommer till stor del från Nederländerna och Danmark, och i mindre omfattning från Norge och Belgien. Beräknat på en livslängd om 12 år minus exporterade hundar bör det uppskattningsvis finnas ca 2000 st. hundar i dagens population.

Tabell 2. Registreringsstatistik för rasen Schapendoes 1996-2015 (Källa: SKKs Avelsdata).

Registreringsår: 1996 - 2015 Visa

Antal reg/år	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Tikar (varav importer)	3	9	12	12	32	42	30	37	57 (2)	62 (4)	94 (6)	78 (3)	107 (6)	101 (3)	70 (1)	88 (3)	95 (5)	91 (2)	75 (2)	84 (4)
Hanar (varav importer)	2	4	18	20	19	49	27	38	53 (2)	64 (4)	84	66 (4)	87 (3)	100 (3)	74 (3)	91 (1)	77 (1)	91 (1)	77 (1)	75 (3)
Totalt	5	13	30	32	51	91	57	75	110 (4)	126 (8)	178 (6)	144 (7)	194 (9)	201 (6)	144 (4)	179 (4)	172 (6)	182 (3)	152 (3)	159 (7)

Grafik 1. Registreringsstatistik för rasen Schapendoes 1996-2015 (Källa: SKKs Avelsdata).

Genomsnittlig kullstorlek

Den genomsnittliga kullstorleken har enligt SKKs registreringssiffror under de senaste 10 åren legat på en stabil nivå, med endast en svag ökning 2009.

Tabell 3. Genomsnittlig kullstorlek för rasen Schapendoes 1997-2015. (Källa: SKKs Avelsdata).

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	
Kullstorlek, genomsnitt	5.0	6.3	7.0	6.4	6.1	6.4	6.3	5.9	5.9	
Antal kullar	3	4	4	11	11	11	11	17	24	
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Kullstorlek, genomsnitt	5.8	5.8	5.7	6.3	5.9	5.6	5.3	6.0	5.4	5.8
Antal kullar	26	24	33	30	25	29	33	30	28	26

Inavelsökning

Under åren 1996-2015 registrerades 2295 st. Schapendoes fördelade på 380 st. kullar med ett genomsnittligt kullsnitt på 5,9. 175 st. hanar och 184 st. tikar användes i avel.

Idag finns ca 150 st. individer tillgängliga för avel. Vid beräkning av antalet 150 st. individer har man utgått från hanar/tikar använda i avel under den senaste 5-årsperioden (föräldrar till svenskregistrerade kullar). Detta bedöms vara för få och strävan bör vara att utöka detta antal med ca 25 st. individer via importer.

Barnbarnskurvor

Ett användbart verktyg för avelsanalys är barnbarnskurvor, vilka talar om hur många barnbarn en hund har. Även om en hanhund har många avkommor kan hanhundens inflytande på sikt bli relativt begränsat om dess avkommor används i liten omfattning. Det omvända kan inträffa om hunden har relativt få avkommor men dessa används flitigt.

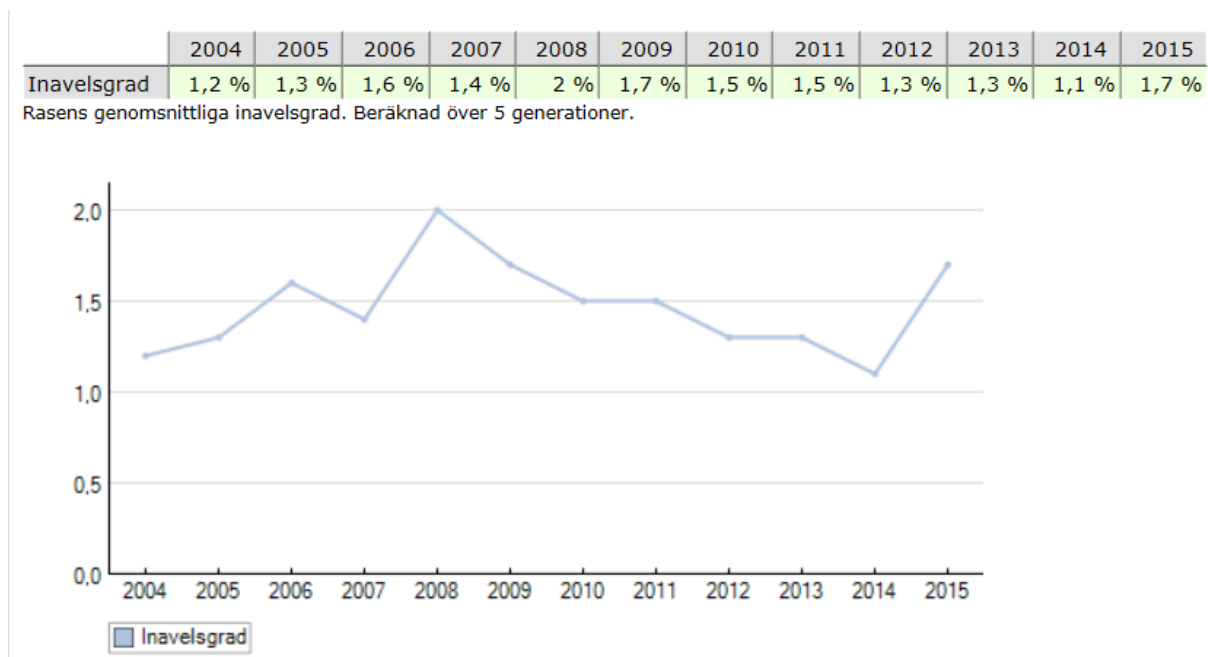
Inavelsgrad

Rasens genomsnittliga inavelsgrad beräknad över 5 generationer ligger på 1,5 %. Det finns en liten höjning upp till 2 % under 2008, lägsta värdet mättes 2013 och var 1,1%. Inavelsökningen avtog under 2009 och fortsätter att minska, och nu ligger den under 2 %.

Antalet enstaka parningar som resulterat i avkomma med hög inavelsgrad har minskat. Att inavelsökningen minskat tyder på en medvetenhet bland uppfödarna. De undviker att para hundar som är alltför nära släkt.

Under perioden 2004-2015 har endast 10 st. kullar registrerats med en högre inavelsgrad än 6,25% som är vad SKK rekommenderar.

Grafik 2. Inavelsgrad, trend 2004-2015 (Källa: SKKs Avelsdata).

Tabell 4. Inavelstrend för parningar 2004-2015 (Källa: SKKs Avelsdata).

Fördelning parningar i %	Kullar födda												
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Upp t.o.m. 6,25%	16	24	24	23	31	28	25	28	32	30	28	26	2
6,26% - 12,49%	1	0	2	1	1	2	0	1	1	0	0	0	0
12,5% - 24,99%	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
25% -	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Mål om 5 år

Delmål 1; Att öka antalet tillgängliga individer i avel från 150 st. till 175 st.

Delmål 2; Att rasens genomsnittliga inavelsgrad inte ska överskrida 2,5 % beräknad på 5 generationer.

Strategi

Att använda svenskt avelsmaterialet i kombination med utländskt.

Att årligen följa upp inavelsgraden i rasen.

Att närmare släktskapsparningar än 6,25 % bör undvikas helt.

Man bör välja individer som är obesläktade och nya linjer ska prioriteras.

Att rekommendera att en avelshund inte bör lämna mer än ett begränsat antal valpar. En hane bör inte lämna fler valpar än rekommenderat högsta valpantal=10% av årlig registrering under en 5 års period. Baserat på ett genomsnitt av antalet födda valpar 2004-2015 ger det 16 st. valpar per hund och livstid. För att bredda avelsbasen bör en hane inte lämna mer än 5 st. valpkullar. Ur bevarandegenetisk synpunkt är det angeläget att könskvoten bland avelsdjur är så jämn som möjligt (helst 50:50).

HÄLSA

Nulägesbeskrivning

Rasen är generellt sett frisk och detta visar sig bland annat genom att rasen ligger i de nedre premieklasserna hos försäkringsbolagen.

Genom ett omfattande arbete av en rasspecialist i Tyskland och en holländsk uppfödare har man tillsammans lyckats avla bort ögonsjukdomen PRA.

(Bilaga 1).

Båda rasklubbarna i Nederländerna förespråkar sunt avelsarbete och följer gemensamma regler för att förebygga sjukdomar. Även den svenska rasklubben följer dessa regler.

Hundar som ska användas i avel ska genomgå:

- DNA gentest för gPRA. Testet görs i samarbete med Ruhr universitetet Bochum i Tyskland.
- Ögonlysning, ECVO av ackrediterad specialist.

Dessutom rekommenderas HD/ED undersökning.

Mål om 5 år

Delmål 1; Att klubben ska arbeta för en fortsatt god hälsa i rasen samt ligga kvar i de nedre premieklasserna hos försäkringsbolagen.

Delmål 2; Att ständigt informera uppfödarna om de sjukdomar och defekter som förekommer och eventuellt tillkommer.

Strategi

Att använda hemsidan och klubbtidningen ”Schappisnytt” för att informera och sprida budskapet om hälsofrämjande åtgärder i avelsarbetet.

Höftledsdysplasi (HD)

2004-2014 röntgades 20 % av årsregistreringen. 65 % hade HD grad A, 25 % HD grad B, 4 % HD grad C och 1 % HD grad D. År 2015 har inte tagits med i denna beräkning då den avviker avsevärd från tidigare år. En trolig förklaring kan vara att all data inte har lagts in i databasen ännu.

(Årsregistrering är detsamma som antalet registrerade valpar under ett år.)

Tabell 5. Grad och antal HD röntgade hundar 2004-2014 (Källa: SKKs Avelsdata).

Födelseår	2004		2005		2006		2007		2008		2009	
	tot	%	tot	%	tot	%	tot	%	tot	%	tot	%
Diagnos												
HD grad A	9	(81,8 %)	18	(64,3 %)	19	(67,9 %)	26	(81,3 %)	29	(63,0 %)	29	(74,4 %)
HD grad B	2	(18,2 %)	9	(32,1 %)	6	(21,4 %)	5	(15,6 %)	15	(32,6 %)	9	(23,1 %)
HD grad C			1	(3,6 %)	2	(7,1 %)	1	(3,1 %)	2	(4,3 %)	1	(2,6 %)
HD grad D					1	(3,6 %)						
HD grad E												
Totalt antal undersökta	11	(11,0 %)	28	(19,8 %)	28	(18,7 %)	32	(22,9 %)	46	(24,6 %)	39	(20,6 %)
Snittålder för undersökning (månader)	35		23		22		18		23		22	
Antal födda	100		141		150		140		187		189	

Födelseår	2010		2011		2012		2013		2014		2015	
	tot	%	tot	%	tot	%	tot	%	tot	%	tot	%
Diagnos												
HD grad A	27	(67,5 %)	25	(67,6 %)	25	(73,5 %)	22	(64,7 %)	16	(72,7 %)	1	(33,3 %)
HD grad B	12	(30,0 %)	11	(29,7 %)	6	(17,6 %)	10	(29,4 %)	6	(27,3 %)	2	(66,7 %)
HD grad C	1	(2,5 %)	1	(2,7 %)	2	(5,9 %)	2	(5,9 %)				
HD grad D					1	(2,9 %)						
HD grad E												
Totalt antal undersökta	40	(27,0 %)	37	(23,0 %)	34	(21,1 %)	34	(18,9 %)	22	(14,5 %)	3	(2,0 %)
Snittålder för undersökning (månader)	21		17		21		20		15		12	
Antal födda	148		161		175		180		152		151	

Mål om 5 år

Att öka antalet HD röntgade hundar per år. Fler röntgade hundar ger bättre statistik och således bättre inblick i rasens höftledsstatus.

Strategi

Att informera Schapendoes ägare via hemsida och i klubbtidningen ”Schappisnytt” och uppmuntra dem att HD röntga sina hundar.

Att uppmuntra uppfödarna att de informerar och rådger valpköparna så att de HD röntgar sina hundar. Med detta hoppas man att antalet HD röntgade hundar ökar.

Armbågsdysplasi (ED)

2004-2014 röntgades 17,5 % av årsregistreringen. 91 % var UA, 7 % grad 1, 1, 2 % grad 2 och 1 % grad 3. År 2015 har inte tagits med i denna beräkning då den avviker avsevärd från tidigare år. En trolig förklaring kan vara att all data inte har lagts in i databasen ännu.

(Årsregistrering är detsamma som antalet registrerade valpar under ett år.)

Tabell 6. Grad och antal ED röntgade hundar 2004-2012 (Källa: SKKs Avelsdata).

Födelseår	2004		2005		2006		2007		2008		2009	
	tot	%	tot	%	tot	%	tot	%	tot	%	tot	%
Diagnos												
ED grad 0	4	(100,0 %)	20	(95,2 %)	20	(95,2 %)	25	(96,2 %)	34	(79,1 %)	34	(91,9 %)
ED grad 1			1	(4,8 %)	1	(4,8 %)	1	(3,8 %)	6	(14,0 %)	2	(5,4 %)
ED grad 2									1	(2,3 %)	1	(2,7 %)
ED grad 3									2	(4,7 %)		
Totalt antal undersökta	4	(4,0 %)	21	(14,9 %)	21	(14,0 %)	26	(18,6 %)	43	(23,0 %)	37	(19,6 %)
Snittålder för undersökning (månader)	29		25		24		17		22		22	
Antal födda	100		141		150		140		187		189	

Födelseår	2010		2011		2012		2013		2014		2015	
	tot	%	tot	%	tot	%	tot	%	tot	%	tot	%
Diagnos												
ED grad 0	28	(80,0 %)	34	(91,9 %)	27	(81,8 %)	29	(87,9 %)	22	(100,0 %)	3	(100,0 %)
ED grad 1	5	(14,3 %)	3	(8,1 %)	4	(12,1 %)	3	(9,1 %)				
ED grad 2	2	(5,7 %)			1	(3,0 %)						
ED grad 3					1	(3,0 %)	1	(3,0 %)				
Totalt antal undersökta	35	(23,6 %)	37	(23,0 %)	33	(18,6 %)	33	(18,3 %)	22	(14,5 %)	3	(2,0 %)
Snittålder för undersökning (månader)	20		17		22		20		15		12	
Antal födda	148		161		175		180		152		151	

Mål om 5 år

Att öka antalet ED röntgade hundar per år. Fler röntgade hundar ger bättre statistik och således bättre inblick i rasens armbågsstatus.

Strategi

Att informera Schapendoes ägare via hemsida och i klubbtidningen "Schappisnytt" och uppmuntra dem att ED röntga sina hundar.

Att uppmuntra uppfödarna att de informerar och rådger valpköparna så att de ED röntgar sina hundar. Med detta hoppas man att antalet ED röntgade hundar ökar.

Ögon

Generaliserad progressiv retinal atrofi (gPRA)

gPRA är en generell term som omfattar många olika sjukdomar där stavar eller tappar (fotoreceptorerna) antingen misslyckas med att utvecklas normalt

(fotoreceptors-dysplasi) eller degenererar tidigt (exempelvis i livmodern) alternativt senare i livet.

gPRA är en ärftlig sjukdom som leder till blindhet. Sjukdomen nedärvs bara om båda föräldrarna är anlagsbärare. Det innebär att parning med en anlagsbärare alltid måste ske med en icke anlagsbärare för att inte föra sjukdomen vidare till avkommorna.

Ruhr universitetet Bochum i Tyskland erbjuder gendiagnostik för gPRA.

Katarakt

Totala antalet undersökta hundar är 241 st. vilket ger 16,5% av årsregistreringen. i genomsnitt 96 % av de undersökta hundarna fick resultatet UA.

Tabell 7. Antal hundar med någon form av anmärkning på ögonen, gamla protokollet 2004-2010 (Källa: SKKs Avelsdata).

Födelseår	2004		2005		2006		2007		2008		2009		2010	
	tot	%	tot	%	tot	%	tot	%	tot	%	tot	%	tot	%
Diagnos	22	(95,7 %)	32	(91,4 %)	19	(100,0 %)	22	(100,0 %)	19	(95,0 %)	16	(100,0 %)	1	(100,0 %)
UA	6	(26,1 %)	8	(22,9 %)	1	(5,3 %)			1	(5,0 %)				
Totalt antal undersökta	23		35		19		22		20		16		1	
Antal födda	100		141		150		140		187		189		148	

Diagnos	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ögon, ua	22	32	19	22	19	16	1
Ögon, uppföljning	1						
Icke ärftlig katarakt	2	2					
Katarakt bp	1				1		
· katarakt BP måttlig utbredning	1						
· katarakt BP					1		
Katarakt öp	1	2					
· katarakt ÖP lindrig utbredning		1					
· katarakt ÖP	1	1					
Främre y-sömskatarakt	1	3					
Retinopati		1	1				
· retinopati		1	1				

Tabell 8. Antal hundar med någon form av anmärkning på ögonen, nya protokollet 2004-2015 (Källa: SKKs Avelsdata).

Födelseår	2004		2005		2006		2007		2008		2009	
	tot	%	tot	%	tot	%	tot	%	tot	%	tot	%
Diagnos	3	(100,0 %)	4	(57,1 %)	7	(77,8 %)	6	(85,7 %)	19	(95,0 %)	24	(100,0 %)
UA			4	(57,1 %)	2	(22,2 %)	1	(14,3 %)	3	(15,0 %)	3	(12,5 %)
Diagnos			4	(57,1 %)	2	(22,2 %)	1	(14,3 %)	3	(15,0 %)	3	(12,5 %)
Totalt antal undersökta	3		7		9		7		20		24	
Antal födda	100		141		150		140		187		189	

Födelseår	2010		2011		2012		2013		2014		2015	
	tot	%	tot	%	tot	%	tot	%	tot	%	tot	%
Diagnos	25	(96,2 %)	25	(92,6 %)	15	(93,8 %)	18	(100,0 %)	3	(100,0 %)	6	(100,0 %)
UA	5	(19,2 %)	5	(18,5 %)	1	(6,3 %)	1	(5,6 %)				
Diagnos	5	(19,2 %)	5	(18,5 %)	1	(6,3 %)	1	(5,6 %)				
Totalt antal undersökta	26		27		16		18		3		6	
Antal födda	148		161		175		180		152		151	

Diagnos	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
PPM										1		
· PPM, iris-iris måttlig										1		
Distichiasis						1	1	1				
Katarakt, partiell främre		2	1			2	3					
· Katarakt, partiell cortex främre, lindrig. Ei ärftlig		2	1			1	1					
· Katarakt, partiell cortex främre, lindrig. Ärftlighet kan f.n. ej bedömas								1				
· Katarakt, partiell cortex främre, lindrig. Genetisk betydelse okänd							1	1				
Katarakt, partiell bakre				1								
· Katarakt, partiell cortex bakre, lindrig. Ei ärftlig				1								
Katarakt partiell främre												
Y-söm		2			3		1	2	1			
· Katarakt, partiell cortex främre Y-söm, lindrig. Ärftlig		1			3		1	2	1			
· Katarakt, partiell cortex främre Y-söm, lindrig. Ärftl. kan f.n. ej bedömas			1									
Vitreusprolaps								1				
Vitreusdegeneration								1				
Ögon, ua	3	4	7	6	19	24	25	25	15	18	3	6
Corneadystrofi			1									

Mål om 5 år

Delmål 1; Att bibehålla en god insikt om ögonsjukdomar som förekommer i rasen.

Delmål 2; Att verka för att minska antalet hundar med någon form av anmärkning på sina ögon till under 5 %.

Delmål 3; Att inga hundar ska drabbas av ögonsjukdomen gPRA.

Strategi

Delmål 1; Att hundar som ska användas i avel har en dokumenterad ögonlysning som inte är äldre än 1 år.

Delmål 2; Att verka för att minst ett av föräldradyren i en blivande kombination är DNA testat med resultatet ++ dvs. icke anlagsbärare.

Delmål 3; Att enbart använda hundar utan ärftliga ögonsjukdomar i avel.

MENTALITET

MH

Det finns 112 st. Schapendoes med känd mental status. Som framgår av tabellerna nedan så har antalet MH beskrivna hundar minskat, en tänkbar förklaring kan vara att man idag väljer BPH framför MH.

Diagrammet över mentalbeskrivna hundar visar påtagliga reaktioner av flykt, rädsla vid ljud och överraskande moment. Det visar också låg aktivitet i situationer av samarbete med förare och figurant. Det visar även låg vilja att undersöka sådant som kan verka skrämmande. Det finns anledning att uppmärksamma de signaler som MH beskrivningarna ger. Hundars rädsla är ett problem både för dem själva, ägaren och allmänheten. Framledes bör man verka för att öka antalet BPH och MH beskrivna hundar så vidare kartläggning av rasens mentala reaktioner kan påbörjas.

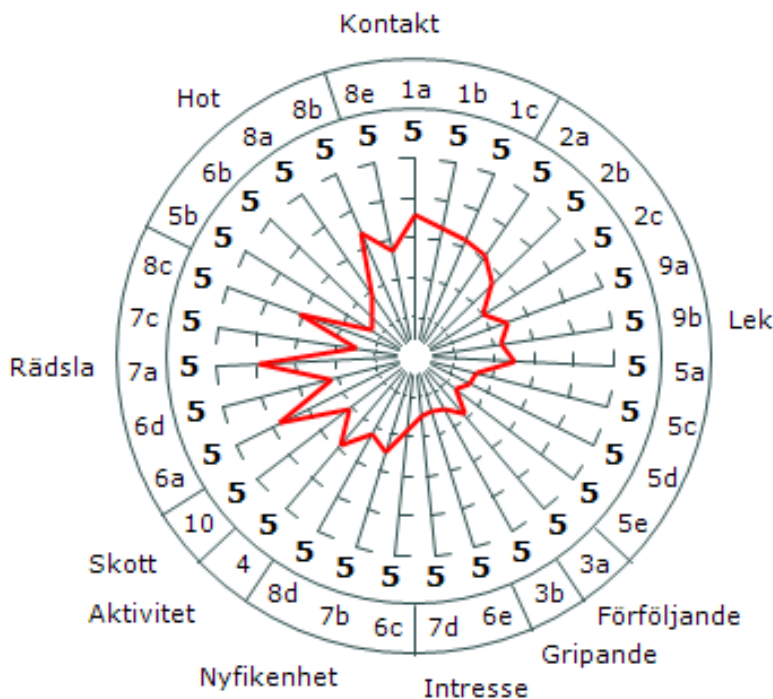
Tabell 9. Antal MH beskrivna hundar 1997-2015 (Källa: SKKs Avelsdata).

Sammanställning per år	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Antal födda	15	25	28	70	67	70	69	100	141
Känd mental status	-	1	2	5	3	6	6	5	13
varav - hanar	-	1	-	3	2	3	4	3	6
- tikar	-	-	2	2	1	3	2	2	7
Beskrivaren avbryter	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Ägaren avbryter	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Avbrutit MH (före 2002-07-01)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Oacceptabelt beteende	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ägaren avstår skott	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Avsteg från avreaktion	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Sammanställning per år	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Antal födda	140	187	189	148	161	175	180	152	151
Känd mental status	14	11	17	13	4	7	3	2	-
varav - hanar	5	8	7	6	3	5	3	1	-
- tikar	9	3	10	7	1	2	-	1	-
Beskrivaren avbryter	-	-	1	3	-	-	1	-	-
Ägaren avbryter	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Avbrutit MH (före 2002-07-01)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Oacceptabelt beteende	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ägaren avstår skott	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Avsteg från avreaktion	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Faktiska värden

— Medelvärde (ras, 112 st, Samtliga)

BPH

Tabell 10. Antal BPH beskrivna hundar 2007-2015 (Källa: SKKs Avelsdata).

Sammanställning per år	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Totalt för 2007-2015
Antal födda	140	187	189	148	161	175	180	152	151	1 483
Antal starter BPH	1	1	3	2	18	5	13	3		46
Varav genomförda BPH	1	1	3	2	17	5	13	2		44
Med skott	0	1	3	1	17	5	13	2		42
varav - hanar	0	0	1	0	8	1	7	0		17
varav - tikar	0	1	2	1	9	4	6	2		25
Utan skott	1	0	0	1	0	0	0	0		2
varav - hanar	1	0	0	1	0	0	0	0		2
varav - tikar	0	0	0	0	0	0	0	0		0
Ägaren avstår skott	0	0	0	0	1	0	1	0		2
Beskrivaren avbryter	0	0	0	0	0	0	0	1		1
Ägaren avbryter	0	0	0	0	1	0	0	0		1
Oacceptabelt beteende	0	0	0	0	0	0	0	0		0
Fördjupad genomgång	0	0	0	0	0	0	0	0		0

Mål om 5 år

Delmål 1. Att öka antalet BPH och MH-beskrivna hundar så vidare kartläggning av rasens mentala reaktioner kan påbörjas.

Delmål 2. Att bibehålla de mentala egenskaper som gör rasen till en duglig vallhund och till en socialt välfungerande hund.

Strategi

Delmål 1; Att öka antalet MH och BPH beskrivna hundar genom att sprida information om vikten av att delta i MH och BPH beskrivning i klubbtidningen "Schappisnytt" och på hemsidan.

Delmål 2; Att uppmuntra medlemmar och erbjuda dem att delta i MH och BPH beskrivningar utförda i ras och specialklubbens regi.

Delmål 3; Att få till stånd ökad tillgänglighet till MH och BPH.

EXTERIÖR

Rasen uppvisar inga större exteriöra differenser. De svenska hundarna håller god internationell klass då de utseendemässigt ligger nära rasstandarden.

Rörelserna är viktigt, de ska vara energibesparande och fjädrande. En Schapendoes ska ha lätta rörelser och bära huvudet högt samt ha en svans som viftar med i rörelserna.

Den rastypiska pälsen som bildar "tofsar" är också viktig. En Schapendoes ska inte ha en päls som ligger slät. Pälsen är dubbel och består av täta täckhår med underull och långa sträva täckhår. Pälsen faller inte, men däremot lossar underullen med jämna mellanrum. Pälsen är vanligtvis inte fullt utvuxen förrän full vid ca 3 års ålder. Olikheter i färg förekommer men alla färger är tillåtna.

Mål om 5 år

Rasklubbens övergripande målsättning är att bevara rasen som en frisk, alert, vänlig och tillgänglig vall- och sällskapshund med den sedan gammalt dokumenterade och rastypiska exteriören.

Avelsarbetet ska bedrivas så att de rastypiska egenskaperna bevaras och den genetiska variation som rasen besitter inte utarmas. Endast fysiskt och mentalt friska djur ska användas som avelsdjur. Inavelsökningen i beståndet och förlusten av genetisk variation ska minimeras.

Strategi

Delmål 1; Att endast använda hundar i avel som erhållit lägst "Excellent" i kvalitet i öppen klass på två utställningar med olika domare.

Delmål 2; Att verka för att fler ägare av rasen väljer att avelsbeskriva sina hundar.

Hjälp till uppfödare med valpförmedling och annonsering

Rasklubben har en omfattande service till uppfödare vad avser hjälp med att hitta lämpliga köpare (valpförmedling), annonsering på klubbens hemsida etc. All denna service är kostnadsfri. För att få tillgång till denna hjälp krävs att uppfödaren följer rasklubbens avelsrekommendationer.

Schapendoesklubbens krav för valphänvisning

- Uppfödaren ska vara medlem i Svenska Schapendoesklubben
- Minst ett av föräldraturen ska vara DNA-testat och konstaterad fri från g-PRA (++ el aa) vid parningstillfället
- Båda föräldraturen ska vara ögonlysta inom ett år före parningsdatum och konstaterat fria från ärftliga förändringar
- Röntgade hundar ska inte påvisa anmärkning på HD/ED röntgen, (ED UA/HD A-B)
- Hanen och tiken ska vara minst 24 månader vid parningstillfället
- Ingen av föräldraturen får tidigare ha lämnat 4 st. valpkullar i Sverige
- Föräldraturen ska ha erhållit lägst Excellent på två stycken utställningar med olika domare
- Följa Svenska Kennelklubbens grundregler (fullständiga finns på Skk.se/avel)
- Tik som har fyllt 7 år ska hälsoundersökas före parning och det får inte medföra någon risk för hennes hälsa att föda
- Parning mellan mor/son, far/dotter eller mellan helsyskon är ej tillåtet
- Följa SKK:s rekommendation angående att inte utföra parning mellan 2 st. individer där avkommans inavelsgrad överstiger 6,25 %

Summering

Sammanfattningsvis är Schapendoes en förhållandevis frisk ras utan problem med vare sig mentalitet, exteriör eller fortplantning. PRA förekommer men i låg grad och detta måste naturligtvis tas hänsyn till i aveln för att undvika att öka förekomsten. Avelsbasen ökar, men uppfödarna måste fortsatt tänka på att göra kombinationer med låg inavelsgrad och gärna genom att leta efter avelsmaterial utomlands.

Mentaliteten är generellt god, det förekommer inslag av flykt, rädsla vid ljud och överraskande moment. Det är därför extra viktigt att endast använda mentalt stabila och orädda hundar i avel. Exteriört sett är hundarna rastypiska, man bör dock vara uppmärksam på att inte hundarna blir för stora och tunga.

Kortsiktiga och långsiktiga mål

Genom ökad medvetenhet hos uppfödarna har rasens avelsbas ökat under de senaste åren och idag ligger inavelsgraden på en acceptabel nivå. Uppfödarna bör fortsätta arbeta för att den genetiska variationen ska öka. Utan en stor variation kan inte en ras hållas frisk och sund. Hundens hälsa och mentala egenskaper måste alltid prioriteras framför många andra aspekter i avelsarbetet. Exteriören hos hundarna är också viktig och uppfödarna bör sträva efter att föda upp rastypiska hundar.

Plan för fortsatt arbete i klubben

Styrelsen kommer löpande att informera medlemmar om hälsorelaterade frågor. Medlems och uppfödarmöten där viktiga angelägenheter kan diskuteras kommer att arrangeras. Uppföljning av RAS ska göras varje år och revidering ska göras vart femte år.

Bilaga

Utlåtande över RAS för schapendoes version 1

Undertecknade har på SKK/AKs uppdrag granskat Svenska Gårds- och Vallhundsklubbens och rasklubbens Svenska Schapendoesklubbens avelspolicy och avelsstrategi för schapendoes.

Vi finner strategin genomarbetat och korrekt förankrad i klubben. Följande kommentarer kan tjäna som förslag till ert fortsatta arbete med RAS.

- -Rasens historia och utveckling samt hur val av avelsdjur har skett.
- Nulägesbeskrivning med populationsstorlek och struktur i Sverige och rasens hemland.
- Vilka källor har ni använt för bedömning av hälsoläge och prioritering av åtgärder? Enkäter? Försäkringsstatistik?
- Hur mäter och följer ni rasens ”mentala hälsa”?
- Är rasens exteriöra utveckling ett problem? Är inte befintlig utställningsverksamhet tillräcklig eftersom annan form av exteriörbeskrivning förordas?

Rinkeby 04-11-22

Britt-Marie Dornell Thorn Elisabeth Rhodin